AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA BITKI SAĞLAMLIĞI SAHƏSİNDƏ BAŞ VERƏ BİLƏCƏK BÖHRAN VƏZİYYƏTLƏRƏ HAZIRLIQ VƏ BELƏ HALLARDA FƏALİYYƏT PLANI

Son zamanlarda iqlim dəyişiklikləri və beynəlxalq ticarət dövriyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə artması zərərli orqanizmlərin yeni ərazilərə keçməsi və yayılması riskini də artırmışdır. Bu səbəbdən, respublika ərazisində təhlükəli bitki xəstəlik və zərərvericilərinin mövcudluğunun vaxtında aşkarlanması, zərərli orqanizmlərin təsirindən baş verə biləcək məhsul itkisinin, karantin tətbiq edilən və xüsusi təhlükəli zərərli orqanizmlərin yeni ərazilərə keçməsinin və kütləvi yayılmasının qarşısının alınması və yarana biləcək böhran vəziyyətinin vaxtında aradan qaldırılmasının təmin olunması məqsədilə böhran vəziyyətlərinə hazırlıq və planlaşdırma fəaliyyətlərinin, eyni zamanda böhran vəziyyətlərini idarəetmə tədbirlərinin operativ həyata keçirilməsi zərurəti yaranmışdır.

Zərərli orqanizmlərin yeni ərazilərə keçməsindən və ya kütləvi çoxalmasından əvvəl yüksək introduksiya potensialına malik olan bəzi zərərli orqanizmlər və zərərli orqanizm qrupları üçün müvafiq planların hazırlanması olduqca əhəmiyyətlidir. Belə planların işlənib hazırlanması məhvetmə proqramının tez və səmərəli şəkildə həyata keçirilməsini təmin etmək üçün əsaslandırılmış qərarların qəbulu, habelə qiymətləndirmə və tədqiqat üçün əlavə vaxtın əldə olunması baxımından çox faydalıdır.

Eyni zamanda bu planlar əlaqəli qurumlar arasında əməkdaşlıq proqramlarının mövcud olması səbəbindən xüsusilə vacibdir, çünki əməkdaşlıq edən tərəflərə öz fəaliyyətlərini aydınlaşdırmağa və məhvetmə proqramını təsdiq etməzdən əvvəl razılığa gəlməyə imkan verir. Həmçinin əvvəlki zərərvericilərin uğurlu məhv edilməsi proqramlarından əldə edilmiş biliklər fövqəladə hallar planının işlənib hazırlanmasında və ya müəyyən məhvetmə proqramının həyata keçirilib-keçirilməməsinə qərar verilməsində xüsusilə faydalı ola bilər.

Bitki sağlamlığı sahəsində böhran vəziyyətlərin idarə edilməsi planı böyük iqtisadi və/və ya ətraf mühitə təsir göstərə biləcəcək zərərli orqanizmlərin yayılmasına tez və effektiv cavab verməyi hədəfləyir. Bu planın məqsədi zərərli orqanimlərin yayılmasının qarşısını almaq və ya yavaşlatmaq və onun vurduğu zərəri azaltmaq üçün zərərli orqanizmin erkən aşkarlanması yolu ilə müvafiq mübarizə tədbirlərinin görülməsinə milli səviyyədə aidiyyatı qurumların koordinasiyalı fəaliyyətinin təmin edilməsidir. Plan bitki sağlamlığı sahəsində fəaliyyətləri həyata keçirən qurum və təşkilatların rol və məsuliyyətlərinin aydın şəkildə müəyyən edilməsini təmin edir (Əlavə 1).

Planın hazırlanması üçün Avropa və Aralıq Dənizi Bitki Mühafizəsi Təşkilatının (EPPO) PM 9/10 (1) (Fövqəladə hallar planları üçün ümumi elementlər) standartı və Bitki Mühafizəsi haqqında Beynəlxalq Konvensiyanın (İPPC) “Fövqəladə vəziyyətə hazırlıq: Karantin zərərvericilərinin yayılması üçün fövqəladə hallar planlarının hazırlanması üçün rəhbərlik” sənədindən istifadə olunmuşdur.

Əlavə 1.

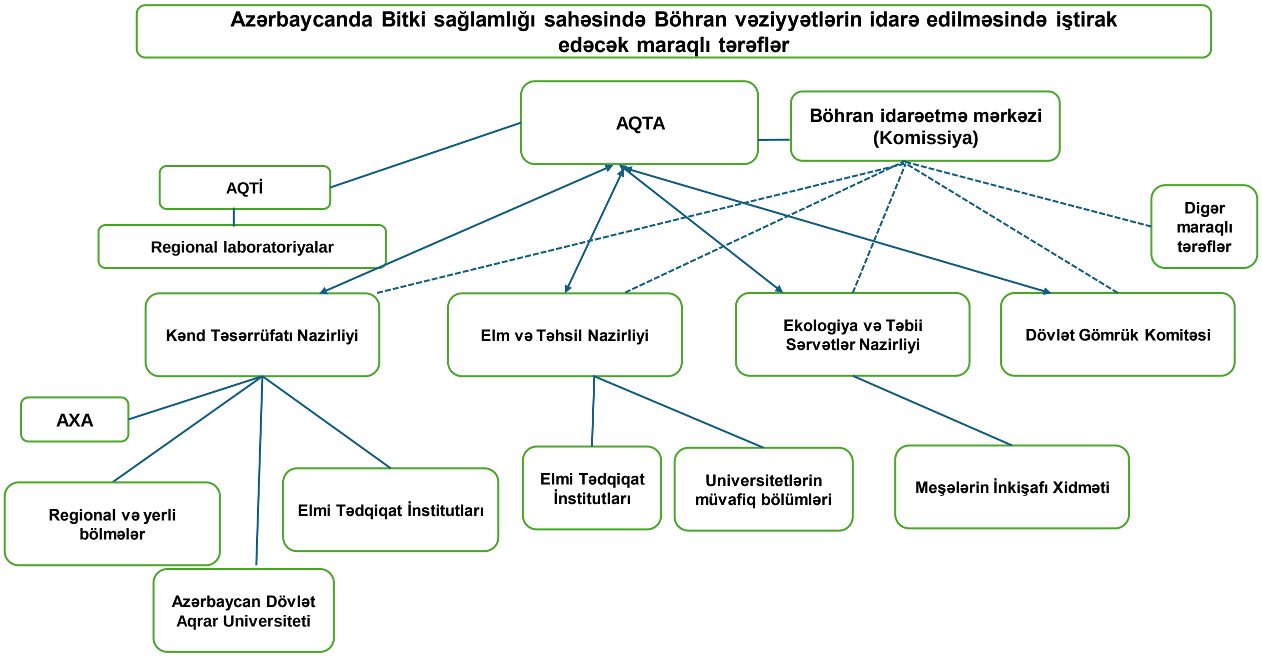

Əlavə 2. *Layihə*

Azərbaycan Respublikasında bitki sağlamlığı sahəsində baş verə biləcək böhran vəziyyətlərinin qarşısının alınmasına dair
Tədbirlər Planı

№	Tədbirin adı	İcra müddəti	Əlaqələndirici və ya əsas icraçı	Digər icraçılar
A. Böhran vəziyyətlərinə hazırlıq və planlaşdırma				
1	Böhran vəziyyətlərinin idarə edilməsi üzrə aidiyyəti qurumların nümayəndələrindən ibarət Böhran İdarəetmə Mərkəzinin yaradılması	2025	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi, Elm və Təhsil Nazirliyi
2	Böhran vəziyyətlərinin idarə edilməsi üzrə Mobil Əməliyyat Dəstələrinin	2025	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi

	yaradılması			
3	Karantin tətbiq edilən və xüsusi təhlükəli zərərli orqanizmlərin erkən aşkar edilməsi məqsədilə Monitorinq Planının hazırlanması və icrası	Hər il	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
4	Böhran vəziyyətlərinə səbəb olan karantin tətbiq edilən və xüsusi təhlükəli zərərli orqanizmlər üçün Təxirəsalınmaz Tədbirlər Planının hazırlanması	2025-2026	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Elm və Təhsil Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi
5	Böhran vəziyyətlərinin Kommunikasiya Planının hazırlanması	2025-2026	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi, Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi
6	Beynəlxalq ekspertlərin cəlb edilməsi ilə böhran vəziyyətlərinin idarə edilməsində iştirak edəcək mütəxəssislərin təkmilləşdirilməsi	Böhran vəziyyətləri baş verməzdən əvvəl	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin tabeliyində Qida Təhlükəsizliyi İnstitutu
7	Mobil əməliyyat dəstələrinin üzvlərinin simulyasiya xarakterli təlimlərə cəlb edilməsi	Böhran vəziyyətləri baş verməzdən əvvəl / Böhran vəziyyətlləri baş verdikdə	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi
B. Böhran vəziyyətlərinin idarəetmə tədbirləri				

8	Zərərli orqanizm ilə sirayətlənmiş ərazilərin sərhədlərinin müəyyən edilməsi məqsədilə delimitasiya müşahidələrinin aparılması	Mütəmadi – hər il	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
9	Zərərli orqanizmə qarşı mübarizə məqsədilə zərurət olduqda feromonlu tələlərin, pestisidlərin, müvafiq texniki vasitələrin və avadanlıqların aidiyyəti orqanlarla razılaşdırılmaqla alınması	Böhran vəziyyətləri baş verməzdən əvvəl / Böhran vəziyyətləri baş verdikdə	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi
10	Böhran vəziyyətlərinə səbəb olan zərərli orqanizm ilə bağlı elmi-tədqiqatların və risk qiymətləndirmələrinin aparılması	Böhran vəziyyətləri baş verməzdən əvvəl / Böhran vəziyyətləri baş verdikdə	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin tabeliyində Qida Təhlükəsizliyi İnstitutu	, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Elm və Təhsil Nazirliyi
11	Böhran vəziyyətlərinə səbəb olan zərərli orqanizmin yayılma yollarına, o cümlədən sahib bitkilərinin idxalı və ixracı prosesinə nəzarətin gücləndirilməsi	Böhran vəziyyətləri baş verdikdə	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Dövlət Gömrük Komitəsi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
12	Zərərli orqanizmin yayılmasının qarşısının alınması, məhv edilməsi üçün dövlət orqanlarının, hüquqi və fiziki şəxslərin fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi	Böhran vəziyyətləri baş verdikdə	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Elm və Təhsil Nazirliyi yerli icra hakimiyyəti orqanları

13	Zərərli orqanizmə qarşı mübarizə, eləcə də monitorinq və əlaqələndirmə tədbir-lərinin həyata keçirilməsi məqsədilə elektron hesabat platformasının, həmçinin “Qaynar xəttin” yaradılması	Böhran vəziyyətləri baş verdikdə	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi, Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi
14	Böhran vəziyyətlərinə səbəb olan zərərli orqanizmlə bağlı maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi	Böhran vəziyyətləri baş verdikdə / mütəmadi	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Elm və Təhsil Nazirliyi, yerli icra hakimiyyəti orqanları
15	Zərərli orqanizmə qarşı ənənəvi və ya alternativ mübarizə tədbirlərinin həyata keçirilməsi	Böhran vəziyyətləri baş verdikdə	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi
16	Həyata keçirilən mübarizə tədbirlərinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi	Böhran vəziyyətləri baş verdikdə	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
17	Həyata keçirilən tədbirlər barədə dövri hesabatların və təkliflərin hazırlanması və aidiyyəti üzrə təqdim edilməsi	Böhran vəziyyətləri baş verdikdə	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Elm və Təhsil Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi, yerli icra hakimiyyəti orqanları